

Zkratková slova v češtině

ZDENĚK SALZMANN

Rozdíl mezi zkratkou a zkratkovým slovem je zpravidla v kvantitě jazykového materiálu: zkratka je ustálené zkrácení slova, například *bto* (brutto), *kpt.* (kapitán), a *např.* (například), kdežto zkratkové slovo je z víceslovného pojmenování. Někdy se zkratkám také říká značka; jde o značky chemických prvků a různých veličin, jako například °C (stupeň Celsia), *lb* (libra, pound), *pí* (paní), *st.* (starší) aj. V následujícím textu budeme mluvit jen o zkratkových slovech.

Zkratkové slovo v češtině vzniklo ze zkrácení několikaslovného pojmenování; může být z dvojslovného (*UK*, Univerzita Karlova), trojslovného (*AMU*, Akademie múzických umění) a nebo i víceslovného pojmenování nebo slovního spojení. Zkratková slova je možno třídit.

Jednoduché zkratkové slovo je písemné slovo, které je zkráceno začátečními písmeny svého názvu. Tak *SNB* stojí za Sbor národní bezpečnosti, i když se začáteční písmeno slova *sbor* vyslovuje jako z před znělou souhláskou.

Někdy se písemná slova překrývají se slovy hláskovými, která jsou zkracována začátečními písmeny, která jsou vyslovována. Příkladem jsou *SNP* (Slovenské národní povstání), *MHD* (městská hromadná doprava), *ČSN* (Česká státní norma), *ČNB* (Česká národní banka), *ČF* (Česká filharmonie) aj.

Slova slabičná jsou vytvořena z různých úseků slov; velmi často jsou to slabiky, a proto se slova nazývají slabičná. Příklady jsou *Čedok* (Československá dopravní kancelář) a *Pofis* (Poštovní filatelistická služba). Zkrácená slova tohoto druhu se skloňují ve větě jako příslušná podstatná jména – *Čedoku*, *Čedokem*, *Pofisu* atd.

Encyklopedický slovník češtiny (2002) má podobné třídění zkratkových slov, a *Mluvnice češtiny* (1986) také jiné. Podle Naší řeči jsou případy, kdy kategorie rodu zkratkového slova značně kolísá. Uvádí se příklad *ZKL* (Závody na kuličková ložiska): jiný přísudek se užije když se píše například o *ZKL* sportovním úspěchu („*ZKL* vyhrály“), jiný když o *ZKL* hokejstech („vyhráli“), opět jinak když o hokejovém družstvu *ZKL* („vyhrálo“) a podobně v případě tělocvičné jednoty *ZKL* („vyhrála“).

Zkratkových slov v češtině je stále více. Pokud nemluvíme o názvu něčeho známého, užití zkratkového slova může být zavádějící. Musíme tedy rozlišovat mezi mluvenou a psanou češtinou. V mluveném jazyce je někdy lépe užít plného názvu než zkratkového slova; účelem všeho komunikování by především měla být srozumitelnost.

Při psaní tohoto krátkého článku jsem použil Pravidla českého pravopisu, Praha, 1993, a Naše řeč 58 (1975).